

"KUZAY KIBRIS TÜRK
CUMHURİYETİNDE
SÜT ÜRETİMİ, SÜT VE
SÜT ÜRÜNLERİ
TİCARETİ ÇALIŞTAYI"

"KUZAY KIBRIS TÜRK
CUMHURİYETİNDE
SÜT ÜRETİMİ, SÜT VE
SÜT ÜRÜNLERİ
TİCARETİ ÇALIŞTAYI"

4-5 HAZİRAN 2016

Sponsorlar |

Bu çalıştay, Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanı Sayın Nazım ÇAVUŞOĞLU'nun himayelerinde gerçekleşmiştir.

BAŞKAN

Emirali DEVECİ

Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı

DÜZENLEME KOMİTESİ

Fide KÜRŞAT

Süt Endüstrisi Kurumu Müdürü.

Candan AVUNDUK

Süt İmalatçıları Birliği Başkanı

Mustafa NAİMOĞULLARI

Kıbrıs Türk Hayvan Üreticileri ve Yetiştiricileri Başkanı

RAPORLAMA KURULU

Prof. Dr. Atila YETİŞEMİYEN

Prof. Dr. Nevzat ARTIK

Prof. Dr. Gürsel DELLAL

Prof. Dr. İlkey DELLAL

Dr. Hayati BAŞARAN

Dr. İsmail MERT

Dr. Gülzade KAPLAN

Fide KÜRŞAT

Halil APAYDIN

İbrahim KARAKOYUNLU

DESTEK HİZMETLERİ

SÜTEK Müdürlüğü

Anahtar Ajans

Temedy

GÖRSEL DİZAYN VE DÜZENLEME

BASKI

Eylül 2016

ÖNSÖZ

İnsanlık tarihinin ilk uğraşısı tarım ve hayvancılıktır. Avcılık ve ürün toplamayla başlayan tarımsal faaliyetler tarihsel olarak teknolojik gelişmeler ve nüfus hareketlerinden etkilenmiş ve değişime uğramıştır. Günümüzde gıda maddelerinin ürün çeşitliliği artmış, gıda üretim teknikleri ve ürün formülasyonları teknolojik boyuta ulaşmıştır. Kendi ürettikleri ürünleri sadece bölgesel ölçekte tüketen üretim yapılarından sınır aşan pazarlarda satış değeri bulan ürünler dönemine gelinmiştir. Ancak ulaşılan bu yüksek teknolojiye rağmen, günümüzde gıdalardan kaynaklanabilen olumsuzluklar yaşanabilmektedir. Tüm düzenlemelerden beklentiler, gıda maddelerinin öncelikle insan sağlığına zarar vermeyecek nitelikte üretilmesi yanında, sektörün de uygun rekabet koşullarında ve etik kurallara uyarak faaliyet göstermesini sağlamaktır.

Ülkemizde hayvancılık faaliyetleri sosyal ve ekonomik yönden önemini korurken, en önemli hayvansal ürünümüz Hellim, sınırları aşan bir şekilde ticarete konu olmaktadır. Gıda piyasa sisteminde dünyadaki gelişmeler bizi de etkilemiştir. Mesela bu gelişmeler sonucuna bağlı olarak “Hellime”, “Coğrafi İşaret” alınmıştır. Bu gelişmeyle birlikte bize ait olduğu belgelenen Hellimin ana maddesi yani “süt“, son zamanlarda ülkemizde hep sorun olarak tartışılmıştır. Tartışmanın temelini süt üretim miktarı ve çiğ süt destekleri oluşturmaktadır. Tartışmalarda süt ve süt ürünlerinin gıda değeri ve sağlık yönü cılız kalmaktadır. Ülkemiz gibi eğitim seviyesi yüksek ve tüketici bilinci oluşmuş toplumlarda sütün üretim miktarı yerine sütün gıda değerinin ve sağlık yönünün tartışılması beklenir.

Öncelikle sütün ülkemiz için sorun olup olmadığının tespiti, varsa sorunun adının doğru konulması ve soruna kalıcı çözümler üretilmesi amacıyla sektörden tüm paydaşların katılımıyla gerçekleşen bu çalışmada, sütün ülkemiz için ekonomik değeri ve gıda olarak önemi tartışılmıştır. Bu çalışma, Çalıştay formatında yapılmıştır. Çalıştayda; tartışma konusunun fazla ve katılımcı profilinin geniş tutulmasının nedeni sorun tespiti ve çözüm üretiminde gerçekçiliğe daha fazla ulaşmak arzusudur. Öyle ki yasa yapıcılar ve yasal uygulayıcılar ile köydeki küçük ölçekli bir hayvan üreticisinin yanı sıra, süt imalatçısı, yerel tüketici ve ihraç ettiğimiz ülkelerden alıcılar aynı masa etrafında buluşup tartışmışlardır. Menfaatlerin çatıştığı bu tür tartışma ortamlarında sağlıklı karar üretmenin çok zor olduğu bilinci ile ortak bir hedefe ulaşmak için büyük bir çaba gösterilmiştir. Bu tartışmalardan murat ettiğimiz sonuç sektörün tüm paydaşları açısından sektöre yol haritası olmasıdır. Buradan ortak kararlar çıkarmak zor gözüksede bu rapordan hem sektörü aydınlatıcı hem de karar alıcıların öngörüsünü artırıcı bir takım sonuçlara ulaştırmıştır. Bu sonuçlar üreticiyi ilgilendirdiği kadar siyasetçiyi ve güvenilir süt tüketmek isteyen tüketiciyi de ilgilendirmektedir.

Çalışmaya katılarak bilgi ve deneyimini paylaşarak destek sağlayan tüm katılımcılara ve mali desteğini esirgemeyen sektör temsilcilerine teşekkür ediyor, sonuçların yararlı olacağını umuyorum.

Nazım ÇAVUŞOĞLU

Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanı

İÇİNDEKİLER

Giriş

1. Davetiye ve Çalıştay Programı
2. Süt Üretimi ve Pazarlaması Hakkında Genel Bilgiler
3. Açılış Konuşmaları
4. Çalıştay Çalışma Grupları ve Katılımcılar
5. Çalışma Gruplarının Değerlendirme Notları ve Raporları
6. Anket Soruları ve Analizi
7. Genel Değerlendirme ve Sonuç
8. Çalıştay'dan Fotoğraflar ve Mesajlar
9. Basında Çalıştay
10. Ekler

Ek-1 Dr. Hayati BAŞARAN'ın sunumu

Ek-2 SÜTEK'in sunumu

Ek-3 Prof. Dr. Atila YETİŞEMİYEN'in sunumu

Ek-4 Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği'nin sunumu

GİRİŞ

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bir ada ülkesidir. Yükseköğrenim ve turizm ağırlıklı hizmetler sektörü ekonominin en önemli faaliyetleridir. Tarım, ülke ekonomisinde önemli bir sektör olma özelliğini korumaktadır. Tipik Akdeniz ikliminin etkisinde olan ülkede, sık aralıklarla kuraklıklar görülmekte bu durum tarım sektörünün üretim değerini de olumsuz etkilemektedir.

Ülkede, bölgeler arasında önemli sayılabilecek iklim farklılığı görülmemektedir. Bu durum biyolojik çeşitliliği ve bitkisel üretim desenini sınırlandırmaktadır. Kuru tarım alanlarında ağırlıklı olarak tahıl (arpa) yetiştiriciliği yapılmaktadır. Arpa, patates ve narenciye türleri ekonomik öneme sahip türlerdir. Ayrıca üzüm ve zeytin iç pazarda değerlendirilen ve ticari değeri olan diğer türlerdir.

Son yıllarda GSMH içindeki payı azalış gösterse de tarım sektörü, ekonomi ve sosyal yönden önemini sürdürmektedir. Ülke ihracatının hem miktar ve hem de değer bakımından en büyük kısmını narenciye türleri ve süt ürünleri oluşturmaktadır.

KKTC’nde tarım sektöründe hayvancılık faaliyetleri önemli yer tutmakta olup, hayvansal ürünlerin değerlendirilmesi ve pazarlanmasında sorunlar bulunmaktadır. Süt ürünleri ihracatı süreklilik göstermekte olup dönemsel olarak sorunlarla karşılaşmaktadır. Sorunların etkisine göre özelde hayvancılık ve süt üretimi, genelde tarım ve hayvancılık sık sık tartışma konusu olmaktadır.

Dünyada süt üretimi giderek artmaktadır. Süt üretimde AB ilk sırayı alırken onu sırası ile Hindistan ve ABD izlemektedir. Dünyada kişi başına yıllık süt tüketimi 110 kg seviyesine yükselmiştir. Dünyada süt üretimine paralel olarak süt ürünleri üretim, tüketim ve ticaretinde de artış trendi devam etmektedir. Son yıllarda Yeni Zelanda ve Avustralya’nın pazar payı artarken, AB’nin payı azalmaktadır. Çin, Rusya, Meksika ve Japonya süt ürünleri ithal eden ülkelerin başında gelmektedir. KKTC’nde de son yıllarda süt üretimi sürekli artış trendi göstermektedir. Buna bağlı olarak süt ürünleri üretiminde artış olmakta ve ihracat miktarı artmaktadır.

Dünya süt üretiminin artmasındaki en önemli unsur Süt fiyatlarında meydana gelen artıştır. Son yıllarda 2009 yılı dışında diğer tüm yıllarda dünya süt fiyatları sürekli yukarı yönlü hareket etmiştir. Benzer durum ülkemiz içinde geçerlidir. Çiğ süt fiyatlarının sürekli artmış olması çiğ süt üretimini de sürekli artırmıştır.

Çalıştayın konusu, hayvancılık politikalarının genel değerlendirmesi yapılarak süt ve süt ürünleri üretimi ve ticaretine ilişkin konuların bütün tarafların geniş katılım sağlayacağı bir ortam da tartışılmasını sağlamaktır.

Çalışmaya 137’si kayıtlı yaklaşık 160 kişi katılım sağlamıştır. Çalıştay üç oturum şeklinde yürütülmüştür. İlk oturumda konuları farklı beş masada serbest tartışma ve analizler yapılmış, ikinci oturumda ise sonuca yönelik değerlendirmelere esas olmak üzere her biri 26’şar sorudan oluşan iki ayrı anket sorularına cevaplar alınmıştır. Çalıştayın son oturumunda ise kapanış konuşmalarının yanı sıra anket sorularının ilk bölümünden çıkan sonuçlar ile masalarda yapılan serbest tartışma sonuçlarının değerlendirmesi yapılmış bir ön rapor okunmuştur.

1. DAVETİYE VE ÇALIŞTAY PROGRAMI

KKTC
Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı

KKTC
Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı'nın
4-5 Haziran tarihlerinde düzenleyeceği
“KKTC’de Süt Üretimi,
Süt ve Süt Ürünleri Ticareti Çalıştayı”
etkinliğimize teşriflerinizden
onur duyacağız.

Nazım ÇAVUŞOĞLU
Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanı

Tarih : 4-5 Haziran Saat: 09.30 Yer : Lords Place Hotel - Girne

ÇALIŞTAY PROGRAMI

4 Haziran Cumartesi

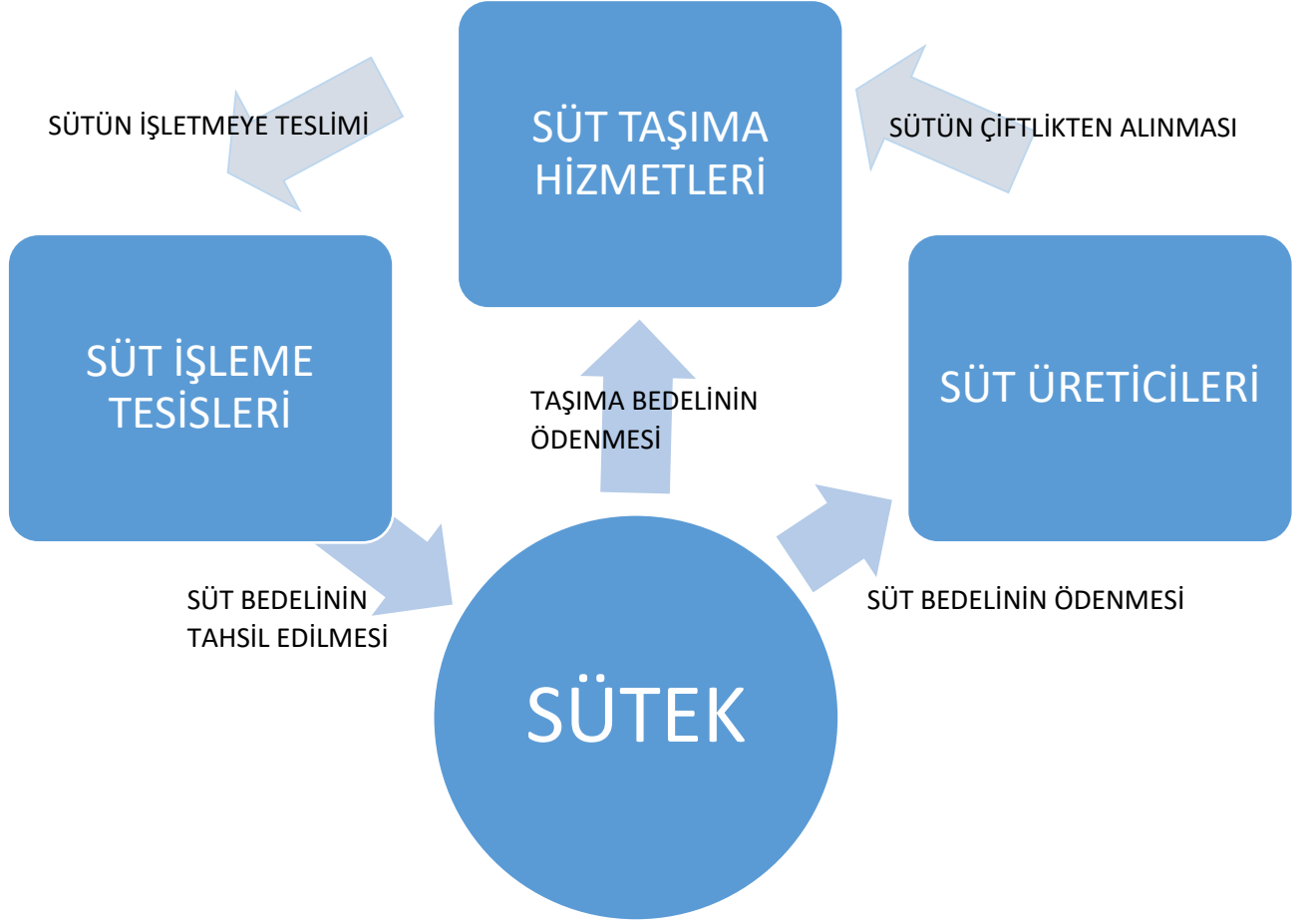
- 9.30 Açılış
- 9.30-10.00 Açılış Konuşmaları
- 10.30-12.30 Sunuş Raporlarının Masalarda Okunması
- 12.30-14.00 Yemek Arası
- 14.00-15.30 Anket Formlarının Doldurulması
- 15.30-16.00 Ara
- 16.00-18.00 Masa Ortak Raporunun Yazılması

5 Haziran Pazar

- 9.30-11.0 Çalıştay Ön Sonuç Raporunun Okunması

2. SÜT ÜRETİMİ VE PAZARLAMASI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Ülkenin süt piyasası, Süt Endüstrisi Kurumu (SÜTEK) tarafından yönetilmektedir. SÜTEK, yasayla kurulmuş, özerk statüye sahip olmasına karşın, yönetiminde kamu kurumlarının ağırlığı bulunmaktadır. Sütün; üretiminden tüketim aşamasına kadar alım ve satımından sorumlu piyasa düzenleme kuruluşu olarak işlev yapmakta aynı zamanda, süt kalitesi ve ürün güvenliği ile ilgili görevi de bulunmaktadır. Süt üreticilerini, sanayiciyle buluşturan ve sütün çiftlikten fabrikaya kadar taşınmasını üstlenen bir pazarlama sistemi kurmuştur (Şekil 1).

Şekil 1. Süt Piyasası İşleyişi

Süt sektöründe üretim faaliyetinde bulunan her çiğ süt üreticisi ve süt ve süt ürünleri işleyen her sanayici SÜTEK'in müşterisidir. Bu yapısıyla SÜTEK, çiğ süt üreticilerine ürün alım garantisi verirken, sanayiciye de hammadde temin güvencesi vermektedir. Çiftlikten fabrikaya kadar ülkede üretilen çiğ sütü sahiplenerek, piyasayı laboratuvar ve lojistik hizmetleri dahil her yönüyle yönetmektedir.

Ülkenin 2015 yılı inek sütü üretimi 2004 yılına göre %65,50 artmışken, aynı dönemde çiğ süt desteği miktarı %193, navlun desteği miktarı %146 artmıştır (Tablo-1). Destekleme Sistemi ve Süt Endüstrisi Kurumunun ürün alıcı görevini üstlenmiş olması süt üretiminin artışına yol açmıştır. Süt üretim miktarındaki artışla birlikte çiğ süt desteği ve navlun desteği miktarının

da artmış olması bütçe harcamasını arttırmıştır. SÜTEK'in 2004-2015 yılları çiğ süt alım fiyatı, destek miktarı ve desteğin fiyata oranına ilişkin veriler Tablo-2'de özetlenmiştir

Tablo-1 2004-2015 yılları büyükbaş çiğ süt üretimi, destek miktarı ve navlun destek miktarı*

Yıl	İnek sütü alım miktarı (ton)	Çiğ süt desteği ödeme miktarı (TL)	Navlun desteği ödeme miktarı (TL)
2004	84.456.796	13.102.178,87	6.319.931,52
2005	93.974.518	14.379.359,92	9.339.361,42
2006	94.717.706	12.053.386,56	9.561.523,84
2007	92.903.367	24.918.233,05	6.380.742,80
2008	88.455.087	17.345.390,33	3.979.917,50
2009	87.599.745	11.706.856,01	15.183.193,41
2010	90.152.925	11.861.784,60	11.004.944,00
2011	97.278.836	12.325.859,49	15.718.314,70
2012	106.622.763	33.073.307,84	13.076.226,10
2013	120.232.970	36.967.168,69	15.810.055,66
2014	135.314.479	39.620.082,63	18.727.546,80
2015	139.778,490	38,449,819.71	15,552,489.00
Artış Oranı	%65,50	%193	%146

*SÜTEK verileri derlenerek hazırlanmıştır.

Tablo-2. 2004-2015 yılları süt fiyatının artışı ve destek payları*

Yıl	Çiğ Süt Alış Fiyatı (TL/Lt)	Artış Oranı (%)	Destek Miktarı (TL/ton)	Desteğin Fiyata Oranı (%)
2004	0,50	10.3	147	29.4
2005	0,56	12.0	147	26.2
2006	0,56	-	110	19.6
2007	0,76	35.7	220	29.0
2008	0,97	27.6	150	15.4
2009	0,87	-10.3	150	17.2
2010	0,80	-8,1	150	18,8
2011	0,90	12,5	140	15,6
2012	0,85	-5,5	340	40,0
2013	0,88	3,5	340	38,6
2014	1.06	20.45	270	25
2015	1.23	16.03	302	24

*SÜTEK verileri derlenerek hazırlanmıştır.

Büyükbaş çiğ süt desteği 2004 yılında ton başına 147 TL iken, 2015 yılında 302 TL'ne yükselmiştir. İnek sütü alış fiyatı 2004-2015 yılları arasında dalgalanma göstermiş, yıllık en yüksek artış 2007 yılında (%35,7) görülmüş, fiyatın en yüksek değerine de 2015 yılında (1,23 TL/litre) ulaşılmıştır. Desteğin fiyata oranı 2004 yılından 2006 yılına kadar göreceli olarak azalmış, 2007 yılında yükselmiş izleyen yıllarda azalış göstermişse de 2012 yılında %40 seviyesine çıkmıştır. Son iki yılın destek oranı 2014 yılında % 25, 2015 yılında %24 olarak gerçekleşmiştir.

3. AÇILIŞ KONUŞMALARI

Fide KÜRŞAT-Süt Endüstrisi Kurumu Müdürü

Süt Endüstrisi Kurumu Müdürü Fide Kürşat, SÜTEK olarak ülkede üretilen tüm çiğ sütün çiftliklerden toplanıp imalatçılara ulaştırılmasına kadar olan süreçte nakliye, kalite kontrol pazarlama ve tahsilatı yürüttüklerini belirttiği konuşmasında, ülkede süt sektöründe uzun bir süredir ciddi sorunlar yaşandığını kaydetti. Kürşat, üretilen çiğ sütün yaklaşık yüzde 65'inin ihracata geriye kalan yüzde 35'inin ise iç piyasaya ürün olarak işlendiğini belirten Kürşat, SÜTEK olarak dış piyasada ihracatçı firmaların yaşadığı Pazar sorunundan dolayı günlük olarak üretilen toplam 475 ton sütün yaklaşık yüzde 15'ini pazarlamakta zorluklar yaşandığını anlattı. Yaklaşık altı aydan beridir devam eden bu sorunun aşılması için, sektörün her iki paydaşı olan hayvancılar birliği ve imalatçılar birliği gece gündüz bizlerle mesai harcadıklarını vurguladı. Kürşat, düzenledikleri çalıştayla ülke hayvancılık ve süt politikalarını, süt üretiminin kalitesini ve standardizasyonunu, süt ve süt ürünleri ticaretinde pazarlama ve destekleme politikalarına ilişkin konuların bütün tarafların geniş katılımının sağlayacağı bir ortamda tartışılmasını hedeflediklerini kaydetti.

Ülkemizde sık yaşanan süt sorununa kalıcı çözümler üretebilmek için tarım sektöründe faaliyetlerin sürdürülebilir olması, verimli ve ekonomik değerinin artması için sürdürülebilir hayvancılık politikalarının uygulanmasına ihtiyaç vardır" diyen Kürşat, çalıştayla süt üretimi ve süt ürünlerinde standardizasyon oluşturulması, iç ve dış ticarete ilişkin süreçlerin etkin bir şekilde yönetilebilmesi konusunda karar alıcılara rehberlik edecek ve tavsiye niteliğinde bir sonuç raporu hazırlanmasının amaçlandığını kaydetti.

Mustafa NAIMOĞLULARI-Hayvan Üreticileri ve Yetiştiricileri Birliği Başkanı

Açılışta konuşan Hayvan Üreticileri ve Yetiştiricileri Birliği Başkanı Mustafa Naimoğluları, bizim için önemli olan üreticinin geleceğini politika edinen ve doğru noktalarda pazarlamada yardımcı olan, üretim çeşitliliğini artıran zihniyetlerdir" dedi. Yıllardır üretim yaptıklarını belirten Naimoğluları, ancak hiç bir zaman ne kadar, ne şekilde üretim istendiğini ortaya konmadığını söyledi. İhraç noktalarının ortadoğu ve Türkiye ile sınırlı olmasından dolayı, bu ülkelerin taleplerine uymak zorunda kaldıklarını kaydeden Naimoğluları, bu durumda fiyat belirlenmesi ve ürün çeşitliliğinin artırılmasının zor olduğunu kaydetti. Hellimin tescilini ön plana koyarak yola çıktıklarını ifade eden Naimoğluları, hellim birinci sıradaki ürünüdür, biz tescili ortaya koyduk ama hellim noktasında kuralları Ortadoğulu koydu" şeklinde konuştu. Keçi sütünün artırılması gerektiğine de değinen Naimoğluları, özellikle keçi sütünden yapılan peynir, uzun ömürlü süt gibi ürünlerin gündeme gelmesi gerektiğini kaydetti.

Candan AVUNDUK-K. T. Süt Ürünleri İmalatçıları Birliği Başkanı

K. T. Süt Ürünleri İmalatçıları Birliği Başkanı Candan Avunduk da açılış töreninde yaptığı konuşmada, "Üretici kardeşlerimizin ürettiği süt alıcı bulmama beş para etmez. Biz milyon dolarlarca fabrikalar kurduk hellim, kaşar üretiyoruz alıcısı yoksa beş para etmez. Demek ki biz ürettiğimiz ürünü satılabilir değerde üretirsek değer eder" şeklinde konuştu. Ürettiğimiz ürünün satılabilir değerde olması için bugün bu çalıştayın gerçekleştirildiğini kaydeden Avunduk, süt fiyatıyla ürün fiyatı arasında fark olması halinde burada siyasilere görevler

düştüğünü söyledi. “Üretimin devam etmesi gerekiyorsa devlet sosyal devlet olma özelliğini ortaya koyup aradaki farkı kapatması gerekir” diyen Avunduk, Türkiye’den gelen uzman ve akademisyenlerin ülkede üretilen bu plansız üretimin ne şekilde üretilmesi gerektiği konusunda bilimsel bir çalışma olacağı düşüncesiyle çalıştayın hayırlı olmasını diledi.

Cemalettin ÖZDEN-Türkiye Damızlıkçı Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği Başkanı

Türkiye Damızlıkçı Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği Başkanı Cemalettin Özden 1995 yılında kurulan birlik ve faaliyetleri hakkında bilgi verdiği konuşmasında, süt kalitesinin önemine de değindi. Özden, kayıt ve ıslah çalışmaları olmadan süt kalitesini iyileştirmeden bir yere varılamayacağını altını çizerek, süt kalitesinin sadece sütü soğuk zincire almak anlamına gelmediğini, içeriğinin de bilinmesi gerektiğini söyledi. Özen, çalıştayın Kıbrıs halkı ve üreticilerine hayırlı olmasını diledi.

Cemal ÖZYİĞİT-TDP Genel Başkanı

TDP Genel Başkanı Cemal Özyiğit açılıшта yaptığı konuşmada, temel bir besin olan sütün çocuklarımıza en kaliteli bir şekilde sunulması gerektiğini ifade ederek, sütün ailelerin de temin edebileceği bir fiyatta olması gerektiğine dikkat çekti. Özyiğit, bunun sütün ucuz alınıp ucuz satılması anlamına gelmediğini, üreticilerin de aynı zamanda desteklenmesi gerektiğini söyledi. Özyiğit, üreticilerin maliyetlerinin nasıl aşağılara çekileceğinin konuşulması gerektiğine dikkat çekti. Uzun zamandır Rum toplumuyla hellimin tescili konusunda kıyasıya bir mücadele verildiğini kaydeden Özyiğit, bu konuda bir yerlere gelindiğini ancak, ülkemizde geçmişte yaşanan küçükbaş hayvan hastalıkları nedeniyle yoğun bir şekilde küçükbaş hayvan itlafları olması nedeniyle, burada bir sıkıntı olduğunu ifade etti.

Ersin TATAR- Lefkoşa Milletvekili

UBP Lefkoşa Milletvekili Ersin Tatar, adanın çeşitli yerlerinde farklı lezzetlerde hellim üretildiğini belirterek, bu ürünlerin Türkiye pazarında daha iyi yer bulabilmesi gerektiğini söyledi. “Neden seksen milyona süt ürünlerimizi dilediğimiz gibi pazarlayamıyoruz diye soran Tatar, ürünlerin uygun fiyata pazarlanabilmesi halinde bu sorunun çözüleceğini kaydetti. Tatar, Türkiye’nin büyük şirketlerine seslendiği konuşmasında KKTC’nin ürünlerini büyük pazarlarda ve büyük marketlerde görmek istediğini belirtti.

Nazım ÇAVUŞOĞLU-Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanı

Açılış töreninde konuşan Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanı Nazım Çavuşoğlu, çalıştaya katkı koyan herkese teşekkür ederek sözlerine başladı. Sektör temsilcilerini dinlediği zaman dünyadan kopuk bir şekilde yaşamak zorunda kalmamızın ve bu coğrafyaya kısırılmış olmamızın statik hale gelmiş ve statüko yapısı haline gelmiş söylemlerinin gündeme geldiğini belirten Çavuşoğlu, altı yıl önce Tarım Bakanlığı görevini sürdürdüğü dönemde ülkede 300 tonluk bir süt üretiminin olduğunu hatırlattı. Çavuşoğlu, o dönemde, sütte maliyet, hijyen, sanayi ve pazarlamanın altının dolu olmaması halinde, dünyayla örtüşebilen, dünya bilgilerini

kendi yönetim biçiminde bulunduran insanlar yoksa ve sadece bütün yükümlülüğü yine dünyadan kopuk bir devlet yapısı içerisinde sorunların çözümünü bekliyorsa. O devlet yapısı da vereceği teşvikleri kendi kazancından veremiyorsa burada herkesin bu sonuçla mutlu olmasının beklenemeyeceğini söylediğini belirtti. Çavuşoğlu, “O zaman dönemde bu 300 ton süt bizim pazarlama imkanlarımız olmadığı için tarım sektörüne ayrılan teşvik sistemimizi yıpratıyor ve fazladır demiştim. Et ihtiyacımız da karşılanamıyordu dolayısıyla et verimi da yüksek cinsleri bu ülkede teşvik etmemiz gerekiyor diyorduk. Şimdi görüyorum ki ülkemizde uygulanan yanlış politika neticesinde süt verimi çok öne çıkarılmış bir üretim yapısı oluştu. 30 kilonun üstünde hayvan yapılarımız var” diyen Çavuşoğlu, artık sorunları kendi aklımızla çözmek yerine, ortak akılla çözmek ve buna ekonomik aklı da dahil etmek gerekliliğine vurgu yaptı. Üretimde çeşitliliğin önemine değinen Çavuşoğlu, çeşitlilik ve kalite olmadan rekabet etmenin mümkün olmadığını söyledi. Ülkenin kaynaklarının sınırlı olduğunu da belirten Çavuşoğlu, bu kısıtlı kaynakların paylaşımının adil yapılması gerektiğini kaydetti. Çavuşoğlu, çalıştayın, sütün maliyetini aşağıya çekme, sütün hijyeni, sanayisi ve pazarlanması konusunda geleceğe çıkılan bu yolda bir milat olması temennisini dile getirerek, “Bizim için doğru olanı bireysel menfaatimize kapılmadan KKTC için doğru olanı bu çalıştaydan çıkaralım” şeklinde konuştu. Çavuşoğlu, KKTC’nin geleceğinde dengeli bir kalkınmanın ve toplumsal mutluluğun ancak üretici, sanayici ve tüketicinin mutluluğunun dengeli olmasıyla mümkün olduğunun altını çizerek, bugün gerçekleştirilen çalıştayda bunun temellerinin atılmasını diledi.

4. ÇALIŞTAY ÇALIŞMA GRUPLARI VE KATILIMCILAR

1. Masa (Hayvancılık Politikaları-Üretim, Islah)

İpek Kızılduman	Genel Tarım Sigortası Fonu
Burcu Vudalı	Hayvancılık Dairesi
Hüseyin Hürkal	Küçükbaş Hayvan Yetiştiricileri Birliği
Ahmet Yeşilada	Küçükbaş Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği
Dilek Gençsoy	Devlet Üretim Çiftlikleri
Mehmet Demirpençe	Veteriner Dairesi
Ülker Çiftçioğlu	Hayvancılık Dairesi
Aysel Çağlar	K.T.Süt Endüstrisi Kurumu
Erkut Uluçam	Ziraat Mühendisleri Odası
Dilek Arsoy	YDÜ Veteriner Fakültesi
Ramadan Binatlılı	Hayvan Yetiştiricisi
Arif Muslu	Hayvan Yetiştiricisi
Hüseyin Songelen	Hayvan Yetiştiricisi
Yusuf Yüzüak	Çiftçiler Birliği
Zübeyir Songur	Songur Form
Zafer Sabit	YDÜ Veteriner Fakültesi
Çiğdem Aksu	K.T.Ticaret Odası
Hüseyin Bayırbaşı	Hayvancılar Birliği
Ahmet Yılmaz	Türkiye Damızlık Sığır Yet.Mer.Birliği
Hüseyin Velioğlu	Türkiye Damızlık Sığır Yet.Mer.Birliği
Burak Kavuklu	Tarsan Çiftliği
Meliz Yavuz	YDÜ Veteriner Fakültesi
Cemalettin Özden	T.D.S.Y.M Birliği Başkanı
İbrahim Karakoyunlu	T.D.S.Y.M Birliği Ziraat Mühendisi
Gürsel Dellal	Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi öğretim Üyesi
Mustafa Naimoğulları	Hayvancılar Birliği Başkanı

2. Masa (Süt Üretimi ve Kalitesi-Standardizasyon ve Hayvan Sağlığı)

Gülşen Akdoğdu	Güvenli Gıda Ve Sağlıklı Yaşam Derneği
Fatma Işın Maho	Veteriner Dairesi
Muhip İlkay alçakanoğlu	Hayvan Yetiştiricisi
Hüseyin Ataben	Veteriner Dairesi
Mehmet Biray	Devlet Üretim Çiftliği
Gülzade Kaplan	Veteriner Hekim
Oya Fedai	Devlet Laboratuvarı
Sibel Taçay	Gıda Müh. Odası
Tuğşen Çıldam	Koop Süt
Şeniz Günbay	K.T.Süt Endüstrisi Kurumu
Canan Hecer	YDÜ Veteriner Fakültesi
Ahmet Baytaroğlu	Reha Süt Ürünleri
Mustafa Yağlı	Hayvancılık Dairesi
Muhammet Deniz	A SÜT Bentbey
Tayanç Tashan	T.Ü.K
Hüseyin Güden	Ziraat Mühendisleri Odası
Kamil Aktolgalı	Veteriner Hekim
Kemal Öztürk	Sanayi Odası
Mustafa Kaymak	Reha Süt Ürünleri
Harun Engelkiran	K.T.Ticaret Odası
Mahmut Eskiyörük	Tire Süt Kooperatifi

3. Masa (Süt ve Süt Ürünleri Ticareti-Pazarlama ve Destekleme)

Süleyman Serinay	D.Ü.Ç
Sekan Bülbülcü	Pak Süt
Burak Toksoy	K.T.V.H.B
Bertan Özberkman	Oero Trad.Ltd.
Çağan Baysan	Milli Eğitim Bakanlığı
Münevver Satıroğlu	Koop Süt
Dürüm Ulucasoy	Veteriner Dairesi
Arif Atanur	Özlem Akay Süt Mamülleri
Mahmut Erden	Tarım Bakanlığı
İbrahim Özcan	Pak Süt
Osman Dağlı	Dağlı Trd.
Ozan Dağlı	Dağlı Trd.
Arman Anık	Sütaş
Derviş Şanlıer	Hayvancılar Birliği
Muhiddin Kocadal	Hayvancılık Dairesi
Mehmet Burçaklı	Küçükbaş Hayvan Yetiştiricileri Birliği
İzzet Adiloğlu	K.T.Ticaret Odası
Simge Tuğbay	Tarım Bakanlığı

4. Masa (Süt Sanayinin Durumu)

Adil Onalt	Hayvan Üreticileri Birliği
Mehmet Yağcı	Hayvan Üreticileri Birliği
Naile Soyel	Gıda Mühendisleri Odası
Ahmet Güneş	Hayvancılık Dairesi
Salih Yücesoylu	Koop Süt
Mehmet Karadayı	K.T.Süt Endüstrisi Kurumu
Mehmet Özkoç	Beyköy Süt Ürünleri
Mustafa Değirmenci	Mis Süt
Mustafa Betmezoğlu	Gülgün Süt
Ahmet Şeytan	GRS.SaydamMuhasebe
Yeliz Korsan	K.T.Süt Endüstrisi Kurumu
Ayşe Hayal Çobangil	K.T.Süt Endüstrisi Kurumu
Atilla Yetişememeyen	Ankara Üniversitesi
Ersan Korudağ	Veteriner Hekim
Fide Kürşat	K.T.Süt Endüstrisi Kurumu
Yusuf Sancarlı	Devlet Planlama Örgütü

5. Masa (Hayvancılık ve Süt Politikalarının Genel Değerlendirmesi)

Ömer Delikkafa	Gıda Mühendisleri
Cemal Darbaz	Hayvan Üreticileri Birliği
Türkay Abiç	Hayvan Üreticileri Birliği
Rasim Yankın	Pak Süt
Saltuk Aytaçoğlu	Güvenli Gıda Ve Sağlıklı Yaşam Derneği
Bulut Erkal	K.T.Ticaret Odası
Çağkan Garanti	Garanti Süt Ürünleri
Erhan Şah	Küçükbaş Hayvan Üreticileri Ve Yetiştiricileri Birliği
Emirali Deveci	Tarım Bakanlığı (Müsteşar)
İsmail Mut	Ambalajlı Süt Ve Süt Sanayiciler Derneği
Nebi Çelik	T.C Lefkoşa Büyükelçiliği Ofisi
Hayati Başaran	Gümrük Ve Ticaret Bakanlığı
Alican Kabakcı	K.T.Çiftçiler Birliği
Sami Dayıoğlu	Eski Tarım Bakanı
İmren Aytaçoğlu	Koop Süt
Ersin Gözenler	Hayvancılık Dairesi
Mazlum Kortaş	Devlet Planlama Örgütü
Bilgehan Öztürk	T.C.Başbakanlık Kıbrıs İşleri
Mehmet Yakut	Gümrük Ve Ticaret Bakanlığı

5. ÇALIŞMA GRUPLARININ DEĞERLENDİRME NOTLARI VE RAPORLARI

MASA 1 – Hayvancılık Politikaları, Üretim ve İslah

Masa Yöneticisi: Prof. Dr. Gürsel DELLAL

Raporatör:

Hedef: Verimli ve sürdürülebilir hayvancılık faaliyetlerine ulaşmak

Amaç: Hayvancılık faaliyetlerinin ekonomik değerini artırmak ve kar eden işletmeler ortaya çıkarmak

1. **Sorun:** Süt maliyetine ilişkin belirsizlikler bulunmaktadır.

Çözüm: Ülke genelinde, mevsimsel ve bölgesel olarak türlere göre (büyükbaş, koyun ve keçi) çiğ süt maliyet hesaplanmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

2. **Sorun:** Süt ve süt ürünlerinin pazarlanmasına ve ithalatına ilişkin sorunlar

Çözüm: Ülkede süt ve süt ürünleri üretiminin iç pazarı aşan miktarlarda olduğu görülmektedir. Bu durumda ülke içinde ürün çeşitlenmesini artırmak ve potansiyel dış piyasalarda ise etkin bir şekilde pazarlama teknikleri ve girişimlerde bulunmayı gerekli kılmaktadır. Ayrıca süt ürünleri ithalatında her ürün bazında ticaret, gıda güvenliği ve hayvan sağlığı yönüyle kontrol sisteminin etkinleştirilmesi ve ithalat miktarının azaltılmasına yönelik çalışmalara acilen başlanmalıdır.

3. **Sorun:** Hayvansal üretim projeksiyonlarının ve desteklemelerin etkin olmaması

4. **Çözüm:** Ülkede hayvancılık üretim politikalarının belirlenmesine esas teşkil etmek üzere; kısa, orta ve uzun dönem hedeflere ulaşacak üretim projeksiyonlarının ve buna bağlı olarak yürütülecek destekleme politikalarının belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

5. **Sorun:** Küçükbaş süt üretim değer zincirindeki düzensizlikler ve eksiklikler

Çözüm: Küçükbaş sütü bazı durumlarda doğrudan üreticiler tarafından da tüketildiğinden üretime ilişkin verilerin güvenilirlik sorunu bulunmaktadır. Başta Hellim üretiminde kullanılacak miktarın belirlenmesi olmak üzere küçükbaş süt üretiminin değer zincirinin tamamıyla kayıt altına alınarak kontrolünün etkinleştirilmesi gerekli görülmektedir.

6. **Sorun:** Su kaynaklarının yetersizliği

Çözüm: KKTC genelinde hayvansal üretim değer zincirinde kullanılacak miktar ve kalitede su kaynaklarının geliştirilmesi ve bitkisel üretim deseni ile birlikte yem kaynakları üretiminde olmak üzere etkin kullanımının sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

7. **Sorun:** Süt üretim çiftliklerindeki işgücü sorunu

ÇÖZÜM: Küçük aile işletmelerinde işletmecilikle ilgili önemli sorun olmamakla birlikte besleme ve hayvan sağlığı konularında bilgi yetersizliği bulunmaktadır. Büyük üretim çiftliklerindeki işgücü sorununu dışarıdan eğitilmiş işgücü ile karşılama yolu tercih edilmelidir. Ayrıca aile işletmelerinde faaliyetin sürdürülebilmesi için aile içinden genç işgücünün sürü yönetimi ve hayvan besleme konularında eğitilmesine yönelik çalışmalar başlatılması,

8. **Sorun:** Ülkede hayvansal üretim stratejisi hedeflerine ulaşacak genetik ve çevresel ıslah çalışmalarının eksikliği,

Çözüm: Tüm türler için çiftlik düzeyinde survey çalışmaları yapılarak genetik ve çevre yetersizliklerinden kaynaklanan sorunların saptanması ve bunların çözümlerine yönelik farklı modellerin geliştirilmesi,

9. **Sorun:** KKTC yerli çiftlik hayvanı gen kaynaklarının korunmaması ve bunlardan etkin bir şekilde yararlanılamaması,

Çözüm: KKTC yerli çiftlik hayvanı gen kaynaklarının korunması ve bunlardan etkin bir şekilde yararlanılmasına yönelik çalışmaların başlatılması

10. **Sorun:** Hayvan sağlığı ve hastalıkları ile mücadele,

Çözüm: Kaba yem eksikliğine bağlı olarak görülen asidozis başta olmak üzere bakım ve beslemeye bağlı rahatsızlıklar ve diğer hayvan hastalıkları ile ilgili bir survey yapılarak sorunların önlenmesi ve hastalıklarla etkin mücadele yöntemlerinin belirlenmesi amacıyla çalışmalara ivedilikle başlanmalıdır.

11. **Sorun:** Hayvansal üretim değer zincirine ilişkin kayıtların yetersizliği ve buna bağlı sorunlar,

Çözüm: Hayvansal üretim değer zincirinin tüm aşamaların etkin bir kontrol ve denetimi sağlamaya yönelik kayıt sistemlerinin geliştirilmesi, bu sistemin sürdürülebilirliği açısından gerekli altyapı ve personel kapasitesinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

12. **Sorun:** Örgütlenme modeli

Çözüm: Başta hayvancılık birlikleri olmak üzere, hayvancılık politikalarının belirlenmesi sırasında Devlet, Üniversite, Yetiştirici örgütleri ve tüm diğer paydaşların etkin bir şekilde görev alacağı bir mekanizma kurulmalıdır.

MASA 2 – Süt Üretimi ve Kalitesi-Standardizasyon ve Hayvan Sağlığı

Masa Yöneticisi: Prof. Dr. Nevzat ARTIK

Raporatör: Emin Akkor

Hedef: Kaliteli ve standartlara uygun süt üretimi ve süt ürünleri ticaretinin artırılması

Amaç: Çiftlikten çatala gıda güvenliğinin sağlanarak süt ürünleri ticaretinin artırılması

Sorun: Hayvan sağlığı, beslenmesi ile süt kalitesi ve standardizasyona uygun süt üretiminde sorunlar yaşanmaktadır.

Çözüm: İlgili sektör taraflarının bir araya gelerek ve hayvan sağlığı dikkate alınarak kalite ve standardizasyonlara uygun süt üretimini artırmak için “SÜT EYLEM PLANI” hazırlanması ve sürdürülebilir şekilde takibi gereklidir.

Eylem planında yer alması gereken konular:

- 1- Mevzuat uyumu
Mevzuatın uyumlaştırılması ve etkin şekilde uygulanıyor olması,
- 2- Çiftlik sorunları
Hayvanların kayıt altına alınması, çiftçilerin kayıtlandırılması, hayvan sağlığı, sağım hijyeni, besleme, soğutma, örgütlenme, çiftliklerin denetimi, eğitim, çiğ sütte analizler, antibiyotik, toplam bakteri ve somatik hücre sayısı vb. konuların yer alması,
- 3- Çiğ süt toplama ve nakil
Hijyen, kayıt, muhafaza süt sıcaklığı konularının yer alması,
- 4- İşleme tesisi
Kayıt, izlenebilirlik, işleme tesisi hijyeni, işleme tesislerinin denetimi ve kayıt konularının yer alması,
- 5- Süt ürünlerinin pazarlanması
Yeni pazarların araştırılması, alıcı ülke kriterleri ve uluslararası mevzuata uygun üretim yapılması, ürün çeşitlenmesi yapılması ve ihracatın desteklenmesi konularının yer alması,
- 6- Süt ve süt ürünleri tüketimin artırılması
Okul sütü, yoksul insanlara süt dağıtımı, süt tüketimini artırıcı yayınlar yapılması,
- 7- Fiyatlandırma ve destekleme
Kaliteye göre çiğ sütün fiyatlandırılması, üreticilere ceza ve ödül uygulamasının yapılması, destekleme planlamasının yapılması,
- 8- Laboratuvar altyapısının iyileştirilmesi

Personelin eğitimi, laboratuvarların akredite edilmesi ve Türkiye ile metot birliğinin sağlanması,

- 9- İhracat ürünü ve marka değeri olan Hellim'in ihracatına yeni pazarlar bulunması,
- 10- Üreticilere yerinde eğitim verilmesi ve yerinde ürün izlemenin yapılması,
- 11- İmalatçıların Hellim pazarlanması konusunda örgütlenmesi,
- 12- Keçi ve koyun sütü üretiminin artırılması,
- 13- Mevzuat konusunda paydaşlara periyodik eğitim verilmesi,
- 14- Hayvan besleme ve yem üretimi konusunda eğitim verilmesi,

MASA 3 – Süt ve Süt Ürünleri Ticareti – Pazarlama ve Destekleme

Masa Yöneticisi: Prof. Dr. İlkay Dellal

Raporatör: Simge Tuğbay

Hedef: Süt ve süt ürünlerinin pazarlanmasına ve ticaretine ilişkin politikaların oluşturulması ve sürdürülebilir kılınması

Amaç: Süt ve süt ürünlerinde gelir artırıcı ve sürekli kılıcı ekonomik faaliyetin oluşturulması

Tespit:

Ülkenin siyasi olarak tanınmamışlığı ve küçük bir ekonomi olması gibi kendine özgü yapısal karakterleri tarım sektörünü de olumsuz etkilemektedir. Ülkenin kendine özgü karakterleri tarım sektörünün desteklenmesini gerekli kılmaktadır. Sektörün desteklenmesine yönelik politika ve uygulamalar piyasa oluşumu üzerinde etkili olmaktadır. Nitekim süt fiyatlarının yüksek oluşu ve destekleme ödemelerinin bütçe yükü piyasa bozucu etkisi nedeniyle tartışma konusu olmaktadır.

Sorun 1: SÜTEK, çiğ sütün pazarlanmasında tek el pozisyonundadır.

Çözüm: Devletin piyasada yer alması yerine daha çok denetleyici, düzenleyici pozisyonda olması ve fiyatların serbest bırakılması, yasal altyapının buna göre uyumlaştırılması yapılmalıdır.

Sorun 2: Fiyatlandırma

Çözüm: Üretim miktarı yıl içinde mevsimsel olarak değiştiğinden, fiyatın sabit olması pazarlama sorunu oluşturmaktadır. Hayvan üreticisi açısından çiğ sütün miktarı ne olursa olsun pazarlanması önemli olmaktadır. Çiğ sütün yıl boyu pazarlama güvencesi sağlayacak fiyatlandırma politikaları geliştirilmeli ve mevsimsel fiyat belirlenmelidir.

Sorun 3: Küçükbaş süt üretim miktarlarında yetersizlik

Çözüm: Ülkede küçükbaş hayvancılığı entansif koşullarda yürütüldüğünden küçükbaş süt üretimi büyük baş süt üretimi kadar artmamıştır. Küçükbaş hayvancılığının geliştirilmesi ve küçükbaş çiğ süt üretiminin artması için altyapı geliştirilmeli ve moderne işletmecilik boyutuna geçilmelidir.

Sorun 4: Küçükbaş sütünün kayıt dışı tüketilmesi

Çözüm: Küçükbaş süt üreticileri genelde sütünü kendileri işlemeyi tercih ediyorlar. Bu durum yasaya rağmen sürdürüldüğünden SÜTEK ülkenin tüm küçükbaş çiğ sütünü pazarlama görevini yerine getirememektedir. Yasa ihlalini ortadan kaldıracak tedbirler alınmalıdır.

Sorun 5: Büyükbaş sütünde kontrolsüz miktar odaklı büyüme vardır

Çözüm: Ekonomik olarak sürdürülebilir faaliyetlerin büyümesi ve gelişmesi doğal bir sonuçtur. Ülkede hayvancılık desteklemeleri çiğ süt miktarı üzerinden yapıldığından ve sürekli fiyatlar yükseltildiğinden özellikle daha verimli olduğu için büyükbaş hayvancılık faaliyetleri de sürekli büyümüş ve çiğ süt üretim miktarı da artmıştır. Süt üretim miktarı yerine kalite bazlı çalışmalara başlanmalıdır.

Sorun 6: İmalatçıların İhracatta birlikte hareket etmemesi

Çözüm: İmalatçılar genelde SÜTEK'ten süt alım miktarı ve fiyatlar konusunda halen örgütlü oldukları SÜİB aracılığıyla ortak hareket etmektedirler. Bu yapı daha geliştirilerek dış pazarlarda da ortak hareket edecekleri bir statüye (pazarlama kooperatifi) dönüşmelidir.

Sorun 7: Süt ürünleri dış ticaretine ilişkin politikanın olmaması

Çözüm: Ülkenin üretim fazlası olan ve ihracatta hem miktar hem de değer bakımından önemli ürün grubunu süt ürünleri oluşturmaktadır. Süt ürünlerinden Hellim için "Coğrafi İşaret" alınmışken süt ürünleri dış ticaretine ilişkin detay çalışmalar yapılmalı ve ihracat sorunlarının aşılması için çaba gösterilirken, ithalat politikaları da gözden geçirilmelidir. İthalatçı firmalar yoğun bir süt ürünleri ithalatı yaptığı için diğer taraftan rekabet de doğmaktadır. Genellikle düşük fiyattan temin edilen ürünler rekabeti olumsuz etkilemektedir. Bunun sonucu olarak süt ürünleri tüketici iç pazarda beklenen miktarlara ulaşmamaktadır.

Sorun 8: Yıllık süt üretiminin yıl içinde dağılmasının farklı olması

zm: Süt üretiminin tüm yıla eēit dağıtılması pazarlama açısından önemli olur. Bunun sağlanması hayvan ıslahı alıēmalarının konusu olup mevsimsel geliēmelerde dikkate alındığında kısa süre içinde çözüm bulunması zor gzmektedir. Ancak yüksek miktarda üretim yapılan dönemlerde süt tozu üretiminde değerlendirilmesi alternatifini dēnlmelidir.

Sorun 9: Süt desteğinin fiyat odaklı olması

zm: Hayvancılık destekleri hayvan baēına destek dahil, kaliteyi artırıcı ve maliyetleri azaltıcı içerikte olmalıdır. Bunun sağlanmasıyla çiğ süt rimi kontrol edilebilir seviyeye ulaēacaktır.

Sorun 10: İ tüketimde yetersizlik bulunmaktadır.

zm: Okul sütü programının uygulanması, askeri birlikler, yurtiçi oteller ve restoranlarda yasa ile Hellim kullanılma zorunluluğu getirilmesi, ithalatta referans fiyat uygulaması yapılarak iç piyasada rekabet oluēturulmalıdır.

MASA 4 – Süt Sanayinin Genel Durumu

Masa Yöneticisi: Prof. Dr. Atila YETİēEMİYEN

Raporatör: Yeliz Korsan- Ayē Hayal Kunduracı

Hedef: Ülkenin en fazla büyüyen süt sektörünün sanayisini geliētirmek ve ekonomiye katkısını artırmaktır.

Amaç: Süt iēleme sanayinin etkin iēleyen ve yüksek teknoloji kullanan seviyeye ulaētırılması

Sorun 1: Küçük ve orta ölçekli imalatçıların teknolojik seviyesi yetersizdir.

zm: Süt ve süt ürünleri insan sağlığını doğrudan ilgilendiren temel gıdalar arasında bulunmaktadır. Üretim süreçlerinde hayvan sağlığı kadar imalathanenin kapasitesi ve teknolojik donanımı da önemli olmaktadır. Küçük kapasiteli ve teknolojik olarak dēk seviyede olan iēletmelerin kapasitelerinin geliētirilmesi için destekleme programlarında öncelikli sektörler arasına alınmalıdır.

Sorun 2: Süt imalatçıları süt üretim arzına göre baskı altındadır

Çözüm: Kısa vadede soruna çözüm üretmek zor olacaktır. Bu durumda her işletmeye arz fazlası olan dönemlerde belirli kotalar çerçevesinde düşük fiyattan süt verilmelidir. Süt arzının azaldığı dönemlerde ise fazla miktarda talep eden üreticilerden ilave süt bedelleri alınmalıdır.

Sorun 3: Süt imalatçılarının mali yapıları ve ticari faaliyetleri sorun oluşturmaktadır.

Çözüm: Süt imalatçılarının genel ekonomik ve mali yapısını izleyecek, gıda işleme tekniği açısından ruhsatlandırarak ve süt ve süt ürünleri pazarlamasındaki faaliyetlerini raporlama yapacak bir sistem kurulmalıdır.

Sorun 4: Süt imalatçılarının kaliteli hammadde temini

Çözüm: Çiğ sütün kalitesi hayvan sağlığından başlar ve imalathaneye ulaştırılincaya kadar geçen süreçlerden etkilenir. Bu durumda SÜTEK çiğ süt güvenilirliğini sağlayacak çalışmaları başlatmalıdır. Bu çerçevede her bir çiğ süt üreticisi işletmeyi veteriner dairesi ile birlikte kayıt altına alarak hayvan sağlığı yönüyle izlemelidir. Ayrıca soğuk zincir sisteminde var olan eksiklikleri gidermelidir.

MASA 5 – Hayvancılık ve Süt Politikalarının Genel Değerlendirmesi

Masa Yöneticisi: İsmail MERT

Raporatör: Ersin Gözener

Hedef: Tarım politikalarının üretimde verimliliği artırıcı ve tarımsal üreticilere ekonomik faaliyetler çerçevesinde rehberlik edici olmasını sağlamak

Amaç: Tarımsal faaliyetlerin ve hayvancılığın ekonomik olarak sürdürülebilir olmasını sağlamak

Tespitler ve Öneriler

- 1- Küçük bir ülke olunmasına karşın tarımsal veri tabanı oluşturulmamış ve kayıt sistemi güven vermemektedir. Böyle bir sistemde karar almak ve politika oluşturmak zor olmaktadır.
- 2- Her geçen gün tarım arazilerinin azalması: Hayvancılıkta bitkisel yem kullanımı önemlidir ve yem bitkileri tarımı hayvancılığın gelişimine göre artırılmalıdır. Ancak ekilebilir tarım arazilerinin azalması yem bitkileri üretimi açısından da sorun oluşturmaktadır. Bu konu ile ilgili önlemler alınmalı ve yasa ile sağlanan koruma tedbirlerine riayet edilmelidir.
- 3- Tarım politikalarının sürekliliği yoktur hükümetlere göre hatta bakan olan kişinin anlayışına göre politika değiştirilmemelidir. Sık aralıklarla politika değiştirmek tarım

üreticisini orta vadede üretimden koparmakta ve şehirlerde iş arayan insanlar durumuna düşürmektedir. Bu nedenle tarımsal faaliyetler sadece üretim politikaları açısından değil genel ekonomik yaklaşımlarda dikkate alınarak belirlenmelidir.

- 4- Üretim ile ilgili sorunların başında maliyet gelmektedir. Yüksek maliyete rağmen üretimin sürdürülüyor olması durumunda ürün pazarlamasına çözüm bulunmalıdır. Bu yönüyle ülkede en şanslı üretici kesimi çiğ süt üreticilerdir. Çiğ süt pazarlaması güvence altındadır. Ancak sorunlar başkadır ve bunları aşacak politikalar yeterince oluşturulmamıştır.
- 5- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti küçük bir ülkedir ve siyasi olarak toprak değerlidir. Toprağa sahipliği artırmak için büyük işletmeler yerine küçük ölçekli işletmeler destelenmelidir. Büyük ölçek arayışı bazen tekelleşme sonucunu doğurabilmektedir. Ülkede kanatlı üretiminde geline durum tekelleşmedir.
- 6- Ülkede tarımsal sanayi diye yaklaşım bulunmamaktadır. Tarım ürünlerini işleyen sanayi tesisleri küçük ölçekli imalathanelerden oluşmaktadır. Bu tür işletmelerin faaliyetleri ve ruhsatlandırılmasında sorunlar bulunmaktadır. Tek bir otorite tarafından kayıt altına alınıp ruhsatlandırılmalı ve gerektiğinde destekleme yapılmalıdır.
- 7- Tarımda birincil üretici ile sanayici çoğu kez aynı anlayışla yönetilmeye çalışılıyor. Özellikle destekleme bütçelerinin belirlenmesinde bir ürünün toplam maliyeti gerekçesiyle hem üretim hem de işleme ve tüketime ilişkin süreçler aynı yaklaşımla sorgulanmaktadır. Bu durum çoğu kez sağlıklı sonuçlara ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Üretici ve sanayicinin sorunlarının farklı olduğu aynı merciden yardım alıp yönlendirilmesinin doğru olmayacağı son yıllarda anlaşılmıştır.
- 8- Etkin işleyen bir piyasa sistemi bulunmamaktadır. Bu durum çoğu kez maliyetleri de artırmaktadır. Burada da yönetim sürecinin tek otorite olması önemlidir.
- 9- Etkin işleyen bir piyasa olmadığından tarımsal üretimin ekonomik değerini ve önemini ortaya koymak zor olmaktadır. Bunun sonucu olarak destek ve teşviklerin amacına ulaşmadığı ve heba olduğu kanaati oluşmaktadır.
- 10- Üreticilerin örgütlü davranmaları son yıllarda azalmıştır. Özellikle köy kooperatiflerinin kapanması ya da faaliyetlerini yeterince yerine getirememeleri nedeniyle örgütlü davranma ve bir takım girdileri ortak temin etme girişimleri azalmıştır. Bu durum maliyetlerin yükselmesine neden olmaktadır. Kooperatiflerin etkin işleyen bir yapıya ulaştırılması gerekmektedir.
- 11- Desteklemelerde kalite ve hijyen baz alınmalı ve ödeme ajansı oluşturulmalı, ödemelerin tek bir yerden yönetilmesi sağlanmalıdır.
- 12- Süt ürünlerinde iç tüketime destek verilmeli, üretilen ürünlerin öncelikle iç piyasada tüketilmesi sağlanmalı ve ithal edilen süt ürünlerine fon konulmalıdır.
- 13- Mart- Haziran aylarında karşılaşılan süt pazarlama sorunu UHT süt üretimi ve süt tozu kullanılarak aşılanmalıdır.
- 14- Çiğ süt fiyat politikasında kalite ve hijyene dayalı kriterler mutlaka baz alınmalı ve inek sütüne kota konmalıdır.
- 15- Süt ürünleri için Türkiye'nin büyük bir pazar olduğu dikkate alınarak, Türkiye'de hellim tüketimi konusunda bilgilendirmeler yapılmalıdır.
- 16- Uygulamalarda halen geleneksel yöntemler kullanılmakta ve bu durum ekonomik olarak sürdürülemez olmaktadır. Bunun aşılması için önce mevzuatın değişmesi AB

ve Türkiye'ye uyumlaştırılması sağlanmalıdır. Hele hele Hellimin coğrafi işaret almış olması nedeniyle yeni pazarlara ulaşılması için mevzuat çerçevesinde standartların yükseltilmesi önem taşımaktadır.

17- Hayvan hastalıklarıyla mücadelede yetersizlikler bulunmaktadır. Bir ada ülkesi olan Ülkede halen bazı hayvan hastalıklarının görülüyor olması hastalıklarla mücadelede başarısızlığı göstermektedir. Bunun aşılması için projeler geliştirilmeli ve uygulamaya konulmalıdır.

6. ANKET SORULARI ve ANALİZİ

İlki 26 sorudan oluşan Ankette katılımcılardan hayır veya evet cevabı istenmiş, diğer 26 sorudan oluşan ikinci ankette ise katılımcıların görüşleri alınmıştır. Sorular ve yanıtları Tablo-3, Tablo-4, Tablo-5 ve Tablo-6 da analiz edilmiştir.

Tablo-3 Anket Soruları ve Katılanların Yanıtları

SORU	YANIT	
	EVET	HAYIR
Büyükbaş hayvan sayısının artması sorun oluşturmuş mudur?	73	18
Hayvan ırkının çeşitlendirilmesi ihtiyacı var mıdır?	63	14
Küçükbaş hayvancılığa yapılan destekler yeterli midir?	13	69
Suni tohumlama çalışmaları yeterli midir?	19	57
Suni tohumlama fiyatları yüksek midir?	38	20
İslah ve suni tohumlama çalışmalarının tek otorite tarafından yapılmasına ihtiyaç var mıdır?	46	25
Hayvan sağlığı çalışmalarından (hizmetlerinden) memnun musunuz?	1	86
Yem yasa ve tüzükleri yeterli midir?	5	76
Yeni yem fabrikasına ihtiyaç var mıdır?	28	45
Yeni süt fabrikasına ihtiyaç var mıdır?	33	50
Tarım Bakanlığında Gıda Dairesi kurulmasına ihtiyaç var mıdır?	68	15
SÜTEK'in yeniden yapılandırılmasına ihtiyaç var mıdır?	81	8
Süt ürünlerinde ürün çeşitlendirilmesine ihtiyaç var mıdır?	75	10
Süt ve süt ürünleri yasa ve tüzükleri yeterli midir?	5	56
Organize hayvancılık bölgeleri uygulaması doğru mudur?	37	47
Süt ürünlerinde tüketici fiyatları yüksek midir?	61	25
İç piyasada süt ve süt ürünleri tüketimi yeterli midir?	10	75
SÜTEK'in süt alım fiyatları yüksek midir?	25	57
SÜTEK'in yerine imalatçılar doğrudan süt toplamalı mıdır?	41	43
SÜTEK'in tüm sütü alıp imalatçıya pazarlama görevi model olarak doğru mudur?	43	40
Süt fiyatları belirlenirken kalite kriter olmalı mıdır?	88	1
Süt fiyatlarını hükümetlerin belirlemesi doğru mudur?	31	52
Süt fazlası yaşanan kriz zamanlarında hayvan kesimlerinin yapılması doğru mudur?	31	52
Üretici örgütlenmesi yeterli midir?	37	50
Süt imalatçılarının örgütlenmesi yeterli midir?	44	39

Tablo-4 Birinci Anket Sorularının Yanıtlarının Analizi

SORU	YANIT	
	EVET (%)	HAYIR (%)
Süt fiyatları belirlenirken kalite kriter olmalı mıdır?	98,5	1,5
Hayvan sağlığı çalışmalarından (hizmetlerinden) memnun musunuz?	1,5	98,5
Yem yasa ve tüzükleri yeterli midir?	6	94
Süt ve süt ürünleri yasa ve tüzükleri yeterli midir?	8	92
SÜTEK'in yeniden yapılandırılmasına ihtiyaç var mıdır?	91	9
Süt ürünlerinde ürün çeşitlendirilmesine ihtiyaç var mıdır?	88	12
İç piyasada süt ve süt ürünleri tüketimi yeterli midir?	12	88
Küçükbaş hayvancılığa yapılan destekler yeterli midir?	16	84
Hayvan ırkının çeşitlendirilmesi ihtiyacı var mıdır?	82	18
Tarım Bakanlığında Gıda Dairesi kurulmasına ihtiyaç var mıdır?	82	18
Büyükbaş hayvan sayısının artması sorun oluşturmuş mudur?	80	20
Süt fiyatlarını hükümetlerin belirlemesi doğru mudur?	24	76
Suni tohumlama çalışmaları yeterli midir?	25	75
Süt fazlası yaşanan kriz zamanlarında hayvan kesimlerinin yapılması doğru mudur?	37	73
Süt ürünlerinde tüketici fiyatları yüksek midir?	71	29
SÜTEK'in süt alım fiyatları yüksek midir?	30	70
İslah ve suni tohumlama çalışmalarının tek otorite tarafından yapılmasına ihtiyaç var mıdır?	65	35
Suni tohumlama fiyatları yüksek midir?	65	35
Yeni yem fabrikasına ihtiyaç var mıdır?	38	62
Yeni süt fabrikasına ihtiyaç var mıdır?	39	61
Üretici örgütlenmesi yeterli midir?	42	58
Organize hayvancılık bölgeleri uygulaması doğru mudur?	44	56
Süt imalatçılarının örgütlenmesi yeterli midir?	53	47
SÜTEK'in tüm sütü alıp imalatçıya pazarlama görevi model olarak doğru mudur?	52	48
SÜTEK'in yerine imalatçılar doğrudan süt toplamalı mıdır?	48	52

Tablo-5 İkinci Anket Soruları

SIRA	SORU
1	Hayvan yetiştiriciliğinde en önemli sorun nedir?
2	Hayvan ıslahı çalışmalarında en önemli sorun nedir
3	Hayvan beslemede en önemli sorun nedir?
4	Hayvan sağlığı hizmetlerinde yetersizlikler var mıdır? Varsa nelerdir?
5	Yem fabrikalarının yem üretim kapasitesinde sorun var mıdır? Varsa nelerdir?
6	Kesif yemlerde rasyon uygulamasında sorun varmıdır?
7	Süt ürünleri çeşitlemesinde önerileriniz nelerdir?
8	Süt ürünlerinin iç piyasa pazarlamasında en önemli sorun nedir?
9	Süt ürünlerinin dış piyasada pazarlanmasında en önemli sorun nedir?
10	Sütün kalitesini etkileyen iki faktör nedir?
11	Süt pazarlamasında SÜTEK'in varlığının avantajı var mıdır?
12	Süt pazarlamasında SÜTEK'in varlığı sorun oluşturmakta mıdır?
13	SÜTEK'in yapısını revize edecek model ne olmalıdır?
14	Çiğ süt fiyatlarının belirlenmesinde kriter ne olmalıdır?
15	Farklı hükümetlere rağmen süt üretiminin sürekli artması ve sorun olmasının nedeni nedir?
16	Hellimin Türkiye'de yeterince Pazar bulamamasının nedeni nedir?
17	Süt ürünleri ihracatında hangi ülkelere/pazarlara açılım yapılmalıdır?
18	Hükümetlerin hayvancılık ve süt politikalarının belirlenmesinde yanlışlıklar var mıdır?
19	Süt fazlası yaşanan kriz zamanlarında çözüm öneriniz var mıdır?
20	Süt ürünleri işleme sanayinin sorunlarına tarım politikaları mı yoksa ticaret politikaları kapsamında mı çözüm üretilmelidir?
21	Geniş bir gıda kodeks uygulaması yerine KKTC'ne özgü süt ve süt ürünleri standardizasyonu uygulamasının yararı olur mu?
22	İhracat yapan imalatçıların örgütlenmeleri (kooperatif) ve tek bir çatı örgüt olarak ihracat yapmaları hakkında ne düşünüyorsunuz?
23	Hellimde tek bir marka oluşturmanın ihracatta olumlu faydası olur mu?
24	Hayvancılığa verilen destekler hakkında görüşünüz nelerdir?
25	Hayvancılık desteklerinde ödemeler ürün yerine hayvan başına yapılırsa sorun çözümüne katkısı olur mu?
26	Türkiye'den teknik beklentiler nelerdir?

Tablo-6 İkinci Anket Sorularının Yanıt Analizi

Soru-1	Yanıtlar
Hayvan yetiştiriciliğinde en önemli sorun nedir?	Yeşil kaba yem kullanımı az ve yem maliyetleri yüksektir
	Hayvan sağlığı sorunları bulunmakta ve hastalıklarla mücadelede yetersiz kalınmaktadır
	Kayıt sistemi yetersizdir
	Kontrolsüz süt üretimi vardır
	Genetik olarak iyileştirme çabaları yetersizdir
	İleriye dönük planlama ve politikanın olmaması

Soru-2	Yanıtlar
Hayvan Islah Çalışmalarında en önemli sorun nedir?	İrk verimsizdir ve damızlık olarak kullanılmaya devam edilmektedir.
	Suni tohumlama çalışmaları yetersiz ve pahalıdır.
	Kayıt sistemi yetersiz ve ıslah (pedigri) kayıtları bulunmamaktadır.
	Hayvan ısla çalışmalarında yüksek süt verimi esas alınmaktadır
	Tarım Bakanlığı bilgilendirici ve yönlendirici etkili çalışmalar yapmamaktadır

Soru-3	Yanıtlar
Hayvan Beslemede en önemli sorun nedir	Kaba yem tüketimi azdır, kesif yemde kalite sorunu var
	Yem hammaddesi ithal edildiğinden pahalı ve kalitesiz
	Rasyon uygulaması yoktur
	Üreticinin bilgisi yetersiz/azdır ve Hayvancılık Dairesi yeterince bilgilendirme yapmamaktadır
	Yem bitkisi politikalarının eksikliği ve su kaynaklarının azlığı

Soru-4	Yanıtlar
Hayvan sağlığı hizmetlerinde yetersizlikler var mıdır? Varsa nelerdir?	Veteriner Dairesinin hizmetleri yetersizdir
	Çiftliklerde hastalık taramaları yapılmamaktadır
	Hayvan sağlığı koruyucu hizmetleri bulunmamaktadır
	Süt kalitesi üzerine hayvan hastalıkları

Soru-5	Yanıtlar
Yem fabrikalarının yem üretim kapasitesinde sorun var mıdır? Varsa nelerdir?	Yem fabrikaları düşük kapasite ile çalışmaktadır
	Genelde tek tip yem üretilir rasyon uygulaması yoktur
	Düşük kapasite ile çalıştıklarından maliyetler yüksek ve yem fiyatları pahalıdır
	Yem fabrikalarına Bakanlığın denetimi yetersizdir

Soru-6	Yanıtlar
Kesif yemlerde rasyon uygulamasında sorun var mıdır?	Yem etiket bilgileri ile yem içeriği uyuşmamaktadır
	Yem katkı maddeleri etiket bilgilerinde yer almıyor
	Yeterli analizler yapılmadığından yemin bileşimi ve sağlıklı olup olmadığı bilinmemektedir
	Hayvancılık Dairesi yem satışı ve uygulaması konusunda yeterli bilgilendirmeleri yapmamaktadır

Soru-7	Yanıtlar
Süt ürünleri çeşitlenmesinde önerileriniz nelerdir?	Kefir üretimi azdır, mutlaka ürün listesine alınmalıdır
	Talebe göre Edam Peyniri üretilmelidir
	Keçi sütü (UHT) ve keçi peyniri üretimi artırılmalıdır
	Hellimin satışını artırmak için farklı boy ve ağırlıklarda ambalajlanmalı ve pazara sunulmalıdır

Soru-8	Yanıtlar
Süt ürünlerinin iç piyasa pazarlamasında en önemli sorun nedir?	Süt ürünlerinin iç piyasada pazarlanmasında en önemli sorun kalite ve fiyatların yüksek olmasıdır.
	Girdi maliyetlerinin yüksek olmasına bağlı olarak yerel ürünlerin ithal ürünlere göre tüketici fiyatları yüksektir.
	Yerli üretimde ürün çeşitliliğinin fazla olmaması, askeri kantinlerde ve turizm sektöründe yeteri kadar yerli ürünlerin kullanılmaması, ithal ürünlerin ürün çeşitliliğinin fazla olmasıdır.

Soru-9	Yanıtlar
Süt ürünlerinin dış piyasada pazarlanmasında en önemli sorun nedir?	İhracatta en önemli sorun KKTC'nin ambargolar altında olması tanınmamışlık ve bundan dolayı pazar sorunudur. Girdi maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı ihracata giden süt ürünlerinin fiyatları çevre ülkelere göre yüksektir ve rekabet şansı düşüktür. İhracatçı firmaların kendi aralarındaki rekabeti, ihracat yapılan ülkelerin Türkiye ve Arap Ülkeleri ile sınırlı olması ve ihracata giden ürünlerin kalite sorunu bulunmaktadır.

Soru-10	Yanıtlar
Sütün kalitesini etkileyen iki faktör nedir?	Hayvan ırkı ve genetik yapı
	Yem kalitesi, hayvan sahiplerinin yetersiz bilgiye sahip olması
	Hijyen ve sıcak havada nakliye
	laktasyon dönemi
	Fiyat politikasının kaliteye yönelik olmaması
	Yüksek sıcaklık

Soru-11	Yanıtlar
Süt pazarlamasında SÜTEK'in varlığının avantajı var mıdır?	Süt pazarlamada SÜTEK'in varlığının bir avantaj olduğu öne çıkmaktadır. SÜTEK sektörde denetleyici ve dengeleyici pozisyonda varlığını devam ettirmelidir. İmalatçılar ile üreticiler arasında denge unsuru olmalı koordinasyonu sağlamalı, kayıt ve istatistikleri tutmalıdır
	En büyük avantajı çiğ sütü alım garantisi vermesidir
	İmalatçılar süt temin sorunu çekmemektedirler

Soru-12	Yanıtlar
Süt pazarlamasında SÜTEK'in varlığı sorun oluşturmakta mıdır?	Evet, fiyat belirlemede sorun oluşturmaktadır.
	Hayır, daha etkin bir yapıya kavuşturulmalı ve sadece pazarlama faaliyetlerini yürütmelidir.
	Hükümetlerin etkisinde kalmaktadır, bu nedenle sorun oluşturmaktadır.

Soru-13	Yanıtlar
SÜTEK'in yapısını revize edecek model ne olmalıdır?	SÜTEK piyasa düzenleme kurumu olmalıdır. Süt üreticisine çiğ süt alım garantisini ve süt imalatçıların çalışma sistemini yönetmelidir. Devlet adına alım garantisi verme yerine süt piyasasının yönetim otoritesi olmalıdır. Süt imalathanelerinin ruhsatlandırma ve teknik olarak denetlenmesi SÜTEK tarafından yapılmalıdır. Yönetim Kurulu siyasi otoritenin etkisinden çıkarılmalı hayvan üreticisi ve imalatçılar ağırlıklı olacak şekilde yeniden belirlenmelidir. Yönetimde ve karar yetkisinde kamu yönetiminin temsiliyeti azaltılmalıdır.
	Yasa ile yönetim kurulunu değiştirip mevcut yapısıyla devam etmesi sağlanmalıdır.

Soru-14	Yanıtlar
Çiğ süt fiyatlarının belirlenmesinde kriter ne olmalıdır?	Kalite (somatik hücre sayısı, yağ oranı, bakteri sayısı)
	Maliyetler esas alınmalıdır

Soru-15	Yanıtlar
Farklı hükümetlere rağmen süt üretiminin sürekli artması ve sorun olmasının nedeni nedir?	Üreticiye süt alım garantisi verilmesi, desteklerin süt fiyatı üzerinden yapılması süt üretiminin artmasının ana nedenidir. Tüm hükümetler süt miktarı üzerinden destekleme ödemelerini sürdürmüşlerdir. Sürdürülebilir politikalar yerine üreticilerin baskılarına boyun eğmişler ve günü kurtarma politikaları uygulanmıştır.

Soru-16	Yanıtlar
Hellimin Türkiye’de yeterince pazar bulamamasının nedeni nedir?	Türkiye’de süt ürünleri fiyatı düşüktür Hellim tüketimi artmaz
	Hellimin tanıtımı yetersizdir
	Türkiye’de de hellim üretimi başlamıştır

Soru-17	Yanıtlar
Süt ürünleri ihracatında hangi ülkelere/pazarlara açılım yapılmalıdır?	Üretim miktarımız fazla değildir, Türkiye yeterlidir
	AB ülkelerini hedef almalıyız
	Türk Cumhuriyetlerine girişim yapılmalıdır
	Rusya ve Arap ülkelerine girişimler başlatmalıyız

Soru-18	Yanıtlar
Hükümetlerin hayvancılık ve süt politikalarının belirlenmesinde yanlışlıklar var mıdır?	Hükümetlerin süt ve hayvancılık politikaları yoktur (%45). Politikaları hükümetler yerine güçlü lobicilik yapan üretici birlikleri belirliyor %34). Ülke küçük olduğu için güçlü örgütler her hükümette kendi menfaatlerini sürdürecektir politikaları uygulamayı başarıyorlar. Mesela hayvancılık desteklerinin çiğ süt üzerinden yapılması sorundur. Ancak herkesi memnun etme adına devam ettirilmektedir.

Soru-19	Yanıtlar
Süt fazlası yaşanan kriz zamanlarında çözüm öneriniz var mıdır?	UHT süt halinde pazarlanmalıdır.
	Süt tozu yöntemi kullanılmalıdır
	Fiyatları aşağı çekip düşük fiyattan pazarlama projeleri geliştirilmelidir
	İthal ürünlere fon konulmalı, iç tüketim teşvik edilmelidir

Soru-20	Yanıtlar
Süt ürünleri işleme sanayinin sorunlarına tarım politikaları mı yoksa ticaret politikaları kapsamında mı çözüm üretilmelidir?	Her ikisi de

Soru-21	Yanıtlar
Geniş bir gıda kodeksi uygulaması yerine KKTC'ne özgü süt ve süt ürünleri standardizasyonu uygulamasının yararı olur mu?	KKTC'ye özgü süt ve süt ürünleri standardizasyonu uygulamasının oluşturulması ağırlıklı görüş olarak ortaya çıkmaktadır. Tüm dünyadaki özellikle AB'deki uygulamalarla da uyumlu olacak şekilde bir standardizasyon uygulanmalıdır.
	Hellim için alınan coğrafi işaret standardına uyulmalı ve dış satımı da buna göre yapılmalıdır.
	Dışarıdan ithal edilen süt ürünleri için standartlar getirilmelidir

Soru-22	Yanıtlar
İhracat yapan imalatçıların örgütlenmeleri (kooperatif) ve tek bir çatı örgüt olarak ihracat yapmaları hakkında ne düşünüyorsunuz?	İhracat yapan firmaların örgütlenmesinin yararlı olacağı belirtilmiş ancak kooperatifin tekelci bir yapı göstermesi endişesi dile getirilmiş ve piyasa araştırması ve ürün pazarlanması bakımından tek bir örgüt halinde hareket etmeleri önemli bulunmuştur.

Soru-23	Yanıtlar
Hellimde tek bir marka oluşturmanın ihracatta faydası olur mu?	Faydası olmaz
	Coğrafi işaret alınmıştır, marka önemli değildir.
	Marka önemli değil, standartlar önemlidir.

Soru-24	Yanıtlar
Hayvancılığa verilen destekler hakkında görüşünüz nedir?	Hayvancılığa verilen destekler zamanında ödenmemektedir.
	Destekleme miktarı yeterli değildir.
	Destekleme politikalarının kaliteye göre belirlenmesi gerekir. Sadece çiğ süte değil barınmaya, ıslah çalışmalarına, girdi maliyetlerini düşürmeye, ürün çeşitliliğine, yeme, hayvan refahına ve sağlığına yönelik destek alternatifleri oluşturulmalıdır.
	Büyükbaşaya verilen desteklerin yeterlidir ancak küçükbaşaya verilen desteklerin artırılması gerekir
Üretimde sorun maliyettir, maliyeti düşürücü destekler oluşturulmalıdır.	

Soru-25	Yanıtlar
Hayvancılık desteklerinde Ödemeler ürün yerine hayvan başına yapılırsa sorun çözümüne katkısı olur mu?	Süt miktarının artmış olmasının en önemli sebebi desteklemelerin çiğ süt miktarı üzerinden yapılmış olmasıdır. Hayvancılık desteklerinin etkinliğini artırmak için hayvan başına destekleme sistemine geçilebilir.

Soru-26	Yanıtlar
Türkiye'den teknik beklentiler nelerdir?	Süt politikaları oluşturulmasında teknik destek sağlanmalıdır
	Türkiye'de Hellimin tüketilmesini artırmak için yöresel gıda fuarlarında tanıtım yapılmalıdır
	Süt ve gıda konusunda mevzuat desteği vermelidir
	Türkiye'de yürütülen sektör destekleyici proje ve uygulamalara KKTC'de dahil edilmelidir
	Tarım Bakanlığının teknik altyapısını ve kurumsal kapasitesini geliştirmek için teknik ve mali destek sağlamalıdır
	Hellim ticaretinde coğrafi işaret belgesi içeriğine göre işlem yapması ve gümrük işlemlerini kolaylaştırması

7. GENEL DEĞERLENDİRME

Süt Üretimi, Süt ve Süt Ürünleri Ticareti Çalıştayı’nda kapanış toplantısı yapılarak bir ön rapor okundu. Ön raporda ilk değerlendirmeleri içeren on yedi maddeden oluşan bir sonuç paylaşıldı. Genel değerlendirme ise ilk değerlendirme sonuçları yanında anket sorularının detaylı analizi ve masa raporlarının detay incelenmesinden oluşmaktadır. Bu çerçevede yapılan tespitler ve çözüm önerileri aşağıda sıralanmıştır.

7.1. Tespitler

1. Tarım sektörünün politikaları uzun vadeli değildir ve bu durum öngörülerini zayıflatmaktadır.
2. Tarımsal arazilerin tarım dışı amaçlarla kullanılması son yıllarda artmıştır.
3. Tarım sektöründe faaliyet gösteren üreticilerin büyük çoğunluğu küçük ölçekli aile işletmesi olup genellikle sektörle ilgili yeterli eğitime sahip değildirler.
4. Hayvancılık sektöründe kayıt yetersizliği bulunmaktadır.
5. Tarımsal sanayi ve gıda işletmeleri konusunda kayıt ve bilgi sorunu bulunmaktadır.
6. Mevzuat eksik ve yetersizdir.
7. Tarım ürünleri piyasa sistemi etkin işlememektedir.
8. Destekleme politikaları veya dış pazardaki anlık gelişmeler piyasayı etkilemektedir. Bu tür uygulamalar kısa vadede üreticinin menfaatine gözükse de orta ve uzun vade de sitem bozucu sonuçlar olarak karşımıza çıkmaktadır.
9. Ölçek nedeniyle tarımsal girdi imal eden sanayi gelişmemiş ve tarımsal girdiler genellikle ithal edilmektedir.
10. İç pazarın küçüklüğü yanında ihracatta karşılaşılan sorunlar üretim hacmini olumsuz etkilemektedir. Buda verimlilik ve maliyet sorunu oluşturmaktadır.
11. Ölçek küçüklüğü, girdilerin dış alım yoluyla temin edilmesi ve düşük verimlilik maliyetleri yükseltmektedir.
12. Tarımsal desteklemelerin etkinliği ölçülmemiş ve sonuçları itibariyle yeterince değerlendirme yapılmamıştır.
13. Hayvancılık desteklemeleri daha çok büyükbaş ağırlıklı çiğ süt desteği şeklindedir.
14. Tarımsal faaliyetlerde hele hele süt üretiminde birincil üreticilerin eğitilmiş olmaları gıda güvenliği açısından önemli olmaktadır. Ancak Ülkede birincil üreticilerin eğitimleri yetersizdir. Bunun sonucu olarak süt ürünlerinde hijyen ve kalite sorunları fazlaca yaşanmaktadır.
15. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde genetik ve çevresel altyapıda yetersizlikler bulunmaktadır.
16. Küçükbaş süt üretimindeki eksiklik hellimin miktar ve kalitesini olumsuz etkilemektedir.
17. Hayvan besleme ağırlıklı olarak, kesif yeme dayalı olarak yürütülmekte, yeşil kaba yem üretiminde suya bağlı olarak yetersizlik bulunmaktadır.
18. Ülkede hayvan besleme kaynaklı hastalıklar görülmektedir. Kaba yem tüketimi artırılarak bu tür sorunlar ortadan kaldırılmalıdır.

19. Ülkede yem sanayi düşük kapasite ile çalışmaktadır. Yem fabrikalarında rasyon uygulamasına uyulmadığı ve yem sağlığı konusuna özen gösterilmediği görülmektedir. Bu konuda Bakanlığın denetimleri de yetersizdir.
20. Hayvan hastalıkları ve sürü sağlığı konusunda sorunlar bulunmaktadır.
21. Hayvan hastalıkları ile mücadelede şimdiye kadar başarıya ulaşamamıştır.
22. Süt ticareti SÜTEK'in tekelci yapısı altında yönetilmektedir.
23. SÜTEK, süt üreticileri ve imalatçılara ilişkin süreci yönetmekte olup süt ürünleri piyasasının işleyiş ve gözetiminde tam yetkiye sahip değildir. Bu alanda yetki boşluğu bulunmaktadır.
24. Miktar bazlı doğrudan üretimi yönlendiren destekleme politikaları özellikle büyükbaş süt üretim miktarını artırmıştır.
25. Süt üretiminde miktar değerli olduğundan kalite üzerine yeterince çalışma yapılmamıştır.
26. Süt ürünleri imalatında geleneksel yapıya bağlı kalınmış Hellim ve yöresel diğer ürünler üretilmiştir. Özellikle yükseköğrenim ve turizm sektörünün müşterisi olan yabancıların tüketici talebi dikkate alınmamış, bunun sonucu olarak tüketicinin damak tadına uygun olan süt ürünlerinin ithal edilmesiyle süt ürünleri ithalatı hız kazanmıştır.
27. Süt sanayisinin kaliteli ham maddeye ihtiyacı bulunmaktadır.
28. Süt fiyatlarını hükümetlerin belirlemesi doğru değildir
29. Üretici birliklerinin talepleri ve politik baskılar nedeniyle bütün Hükümetler çiğ süt fiyat politikasını değiştirmemiş ve miktar odaklı fiyat ve çiğ süt miktarı üzerinden uygulanan destekleme politikaları büyükbaş süt miktarını sürekli artırmıştır.
30. Çiğ süt fiyatlarının yüksekliği, süt ürünlerinin maliyetini yükseltmiş ve dış pazarlarda rekabet gücünü zayıflatmıştır. Bunun sonucu olarak ihracata navlun desteği uygulaması başlatılmıştır. İki yönlü destekleme ödemesi bütçeye yük getirmiştir.

7.2 Çözüm Önerileri

1. Süt ve süt ürünleri strateji belgesi ve eylem planı oluşturulmalı ve izlenmelidir.
2. SÜTEK, süt piyasasının aktörü olmalıdır. Ancak yönetim yapısı ve yasası değişmelidir. İmalatçılar ile hayvan yetiştiricilerinin yönetim süreçlerinde sayısı ve etkisi artırılmalıdır.
3. Süt fiyatları SÜTEK yönetimi tarafından mevsimsel olarak belirlenmeli ve kalite kriterleri uygulanmalıdır.
4. Süt fiyatlarının belirlenmesine ilişkin (Kalite maliyet vb. kriterler için) mevzuat oluşturulmalı ve mevzuata göre işlem yapılmalıdır.
5. Hayvancılık sektörünün en önemli sorunu kaba yem yetersizliğidir. Sulu tarımın yaygınlaşmasıyla sulu kaba yem üretiminin artırılması süt üretim maliyetlerini aşağı çekecektir. Yem maliyetlerine çözüm üretilmesi zincirleme olarak çiğ süt ve süt ürünleri maliyetlerini de aşağı çekecektir.
6. Süt üretiminde arz fazlası olunan dönemlerde hayvan varlığının regule edilmesi veya toplumsal tüketimi artırıcı (okul sütü gibi) sosyal projelerin uygulanmalıdır.
7. Süt ürünleri üretiminde tüketici taleplerini karşılayabilmek için süt ürünlerinde çeşitlilik artırılmalıdır.

8. Yerli üreticiyi korumak için ithalat fonu uygulaması veya ithalatta vergi miktarları için referans fiyat uygulamaları tercih edilmelidir.
9. Hellimin coğrafi işaret alması önemli bir kazanımdır. Hellim için yeni bir marka arayışına ihtiyaç bulunmamaktadır. Ancak özellikle dış piyasada tüketimi artırmak için tanıtım faaliyetlerinin artırılması gereklidir.
10. Hellim ihracatında dış pazarlarda güçlü olabilmek için ihracatçıların bir araya gelerek örgütlü davranmalarına ihtiyaç bulunmaktadır. Bunu sağlamak için SÜİB aracılığı ile kooperatif gibi tüzel kişiliğe sahip bir yapı oluşturulmalıdır.
11. Süt üretim miktarında görülen artışlar dikkate alındığında süt ürünlerinin ihracatına ilişkin etkin işleyen politikalar oluşturulmalıdır. AB ülkeleri net süt ihracatçısı olduklarından AB pazarına kısa ve orta vadede girmek zor olacaktır. Bu durum dikkate alındığında Hellimin ihracatını artırmak için mevcut pazarlarda (Türkiye ve Körfez Ülkeler) daha etkin çalışmalar ve girişimler başlatılmalıdır.
12. Süt arzının fazla olduğu zamanlarda, sütün süt tozu şeklinde değerlendirilmesi gerekmektedir.
13. Süt, insan sağlığını doğrudan ilgilendiren bir gıda olduğundan, süt piyasası yönetim sürecinde kalite ve ürün güvenliğini esas alacak düzenlemeler acilen yapılacaktır.
14. SÜTEK'in fonksiyonel görevi sütün üretimden tüketime kadar izlenebilmesi için gerekli mekanizmaları oluşturmaya fırsat vermektedir. Ancak, yeni bir kurumsal düzenlemeye ihtiyaç bulunmaktadır. Süt piyasası SÜTEK'in kurumsal yapısıyla yönetilecek ancak yönetim yapısını değiştirecek ve kamu yönetiminin etkisinden kurtaracak düzenleme yapılacaktır.
15. Çiğ süt fiyatlarının belirlenmesinde hükümetler yer almayacaktır.
16. Hayvancılıkta maliyetleri düşürmek için sulanabilir alanlarda yem bitkileri üretilmesi desteklenecek ve sulu kaba yem üretimi artırılacaktır.
17. İthalatı sınırlandırmak yerine kaliteli ve farklı ürünleri ithal edilmesini sağlayacak yasal düzenlemeler yapılacak ancak süt ürünleri ithalatında vergiye esas olacak referans fiyat uygulaması yapılacaktır.

SONSÖZ

Dünyanın neresinde olursa olsun insan sağlığını doğrudan ilgilendiren her konu tartışma yaratmaktadır. Tüketim miktarı fazla olan ve farklı şekillerde tüketilebilen süt ve süt ürünlerinin üretiminden tüketimine kadar geçen süreçler de hep tartışma konusu olmaktadır. Buradan bakıldığında ülkemizde de süt ve süt ürünlerine yönelik tartışmaları doğal karşılamak gerekmektedir. Ancak tartışmaların çiğ süte yapılan devlet destekleri üzerinden yapıyor olması, sütün gıda değerini ve ülke ekonomisi açısından önemini geride bırakmaktadır. Süt sektörüne yapılan devlet destek miktarlarından son tüketiciye kadar süreç dikkate alındığında konuya bir yönetim süreci olarak bakıp değerlendirmek doğru olacaktır.

8 ÇALIŞTAY'DAN FOTOĞRAFLAR VE MESAJLAR

9 BASINDA ÇALIŞTAY

10 EKLER